

Seksuaalisuuden kulttuurisensitiivinen puheeksiottaminen pienryhmässä Toimintamalli sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille

Elina Heinonen 1300637
Katja Nyqvist 1305445
Maria Sjöström 1103807
Kaisa Wikström 1303902
Metropolia Ammattikorkeakoulu
Tukholmankatu 10
Sairaanhoidaja/Kätilö (AMK)
Innovaatioprojekti XX00AB51-3006
Oppimistehtävä
26.11.2014
Ohjaaja: Liisa Rytönen-Kontturi

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus	2
2.1	Seksuaalikasvatuksen standardit Suomessa ja Euroopassa	2
2.2	WHO:n (2002: 20) onnistuneen seksuaaliterveyden interventio-ohjelman kulmakivet (käännetty alkuperäistä mukailleen)	5
2.3	Nuorten seksuaaliterveys	5
3	Kulttuurisensitiivisyys	7
3.1	Somalit Suomessa	7
3.2	Somalikulttuurin erityispiirteitä	8
4	Osallistava suunnittelu ja menetelmät	9
4.1	Käyttäjälähtöisyys	10
4.2	Pienryhmätyöskentely	10
4.3	Haastattelu pienryhmätyöskentelyn menetelmänä	11
5	Projektin tarkoitus ja tavoitteet	12
6	Projektin suunnittelu ja toteutus	12
6.1	Organisointi	13
6.1.1	Työnjako	13
6.1.2	Viestintä	14
6.1.3	Aikataulu	14
6.1.4	SWOT-analyysi	15
6.2	Tapaaminen somaliäitien ryhmän kanssa	15
6.2.1	Keskustelun anti tiivistettynä	16
7	Kulttuurisensitiivinen toimintamalli seksuaalisuuden puheeksiottamiseksi pienryhmässä	18
7.1	Käyttötarkoitus	18
7.2	Toimijat	18
7.3	Toteutus	19
8	Projektin arviointi	20
8.1	Palaute SOPU-hankkeelta	20
8.2	Palaute somaliäideiltä	21

8.3	Itsearviointi	21
9	Pohdinta ja jatkokehittelyideat	22

1 Johdanto

Innovaatioprojekti tehdään Metropolia-ammattikorkeakoulussa yleensä opintojen loppuvaiheessa, ikään kuin oman alan toisena opinnäytetyönä. Sen tulee olla käyttäjälähtöinen, asiakasryhmän tarpeisiin ja intresseihin pohjautuva kehittämistyö, ja se tehdään Hybridikampus-hankeeseen. Siihen liitettävien innovaatioprojektien tulisi palvella tulevan Hybridikampuksen toimijoiden ja opiskelijoiden tai lähialueen asukkaiden ja palveluntarjoajien tarpeita Myllypurossa ja sen lähistöllä. Kättilöopiskelijoilla projektin tulee lisäksi kiinnittyä seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseen.

Innovaatioprojektiryhmässämme on neljä jäsentä: kättilöopiskelijat Elina Heinonen, Katja Nyqvist, Maria Sjöström sekä sairaanhoitajaopiskelija Kaisa Wikström. Ryhmä otti selvää Myllypuron alueen toimijoista, ja päätyi ehdottamaan yhteistyötä Kalliolan nuoret ry:n SOPU-hankkeen vastaavalle projektityöntekijälle Minna Tuoviselle. Sovimme innovaatioprojektin tekemisestä yhteistyössä vuodesta 2013 kokoontuneen itähelsinkiläisten somaliäitien ryhmän kanssa. Tämä ryhmä on yksi SOPU-hankkeen asiakasryhmistä. Ryhmän jäsenet ovat yläkouluikäisten lasten äitejä. Hankkeessa kaivattiin tietoa somalinuorille annettavasta seksuaalikasvatuksesta ja ehdotuksia seksuaalisuuden puheeksioton menetelmiksi pienryhmien kanssa työskennellessä. (Tuovinen 2014.)

Kalliola ry:n SOPU-hanke tarjoaa apua kaikille osapuolille kunniakonflikteissa ja väkivaltatilanteissa. Hankkeessa vaikutetaan perheiden ja yhteisöjen asenteisiin positiivisella lähestymistavalla. Suomeen muuttaneelle paikalliseen kulttuuriin sopeutuminen saattaa olla haastavaa. Yhteisön jäsenten ja perheiden kanssa tehtävä aktiivinen ennaltaehkäisevä työ tukee asennemuutosta, ja asenteiden muuttuminen puolestaan tukee perheiden hyvinvointia ja kotoutumista. Työssä on otettava huomioon yhteisö ja sen sisäinen dynamiikka. SOPU-työntekijät auttavat ja konsultoivat perheitä ja viranomaisia. SOPU-hanke toimii sukupuolisensitiivisesti ja sovitellen, tavoitteenaan tukea sekä nuoria että vanhempia. Hankkeessa järjestetään vanhempainryhmiä naisille ja miehille sekä nuorten keskustelu- ja harrasteryhmiä tytöille ja pojille. Perheenjäsenten välisiä konflikteja pyritään ennaltaehkäisemään ryhmätoiminnalla. SOPU-hanke tarjoaa lisäksi koulutusta työssään kunniaan liittyvää väkivaltaa kohtaaville sekä opiskelijoille. (Kalliolan setlementti 2014.)

Käyttäjälähtöisyyden periaatetta kunnioittaen pohdimme, miten parhaiten voisimme saada somaliäidit keskustelemaan näkemyksistään seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta. Koska aihe on hyvin sensitiivinen, tuli tehtävää lähestyä ryhmän historia ja dynamiikka sekä ryhmäläisten taustat huomioiden. SOPU-hankkeen Tuovisen ehdotuksesta päätimme keskustella ryhmäläisten kanssa tyttödestä ja poikueudesta, naiseksi ja mieheksi kasvusta seksuaalisuus-termiä välttämällä. Päädyimme luomaan SOPU-hankkeelle toimintamallin seksuaalisuuden ja seksuaalikasvatuksen puheeksiottamiseksi. Lähtökohtana on luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen työntekijän tai työntekijöiden ja asiakasryhmän välille ryhmää tapaamalla ja esittäytymällä. Ryhmäläisille tulee kertoa, mistä on tarkoitus saada lisätietoa. Samalla kerrotaan, että tarvitaan juuri heidän asiantuntemustaan ja mielipiteitään. Varsinainen ryhmätyöskentely nojaa tapausesimerkkien sekä suljettujen ja avointen kysymysten käsittelyyn pienryhmissä. Kysymykset koostetaan selvitystyön tavoitteiden mukaisesti; liitteenä tämän projektin puheeksioton esimerkkikysymykset. Ne on tarkoitettu sellaisenaan tai tarpeen mukaan muokattuina kaikille niille toimijoille, jotka tarvitsevat työkaluja seksuaalisuuden ja seksuaalikasvatuksen puheeksiottamiseksi asiakaspienryhmien kanssa työskennellessään.

2 Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus

Seksuaalisuus kuuluu ihmisyyteen ja on osa elämää koko elämäkaaren läpi. Seksuaalisuuteen kuuluvat biologisen sukupuolen lisäksi myös muun muassa seksuaali-identiteetti ja lisääntyminen. Seksuaalisuuden ilmaiseminen vaihtelee eri ihmisten ja kulttuurien välillä. (Väestöliitto 2014a.) Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten ulottuvuuksien oppimista. Se alkaa varhaislapsuudessa jatkuen läpi nuoruuden ja aikuisuuden. Lasten ja nuorten kohdalla tavoitteena on suojella ja tukea seksuaalista kehitystä. (Winkelmann 2010: 19.)

2.1 Seksuaalikasvatuksen standardit Suomessa ja Euroopassa

Maailman terveysjärjestöllä - World Health Organization (WHO) – on useita seksuaali-terveyteen liittyviä haasteita Euroopan alueella. Mm. HIV:n ja muiden seksitautien tartunnat, ei-toivotut teiniraskaudet sekä seksuaalinen väkivalta lisääntyvät. Seksuaaliter-

veyden parantamisen näkökulmasta lapset ja nuoret ovat ratkaisevassa asemassa. Opiakseen suhtautumaan seksuaalisuuteen mielekkäällä ja vastuuntuntoisella tavalla, heidän tulee saada luotettavaa tietoa seksuaalisuudesta voimavarana, mutta myös seksuaalisuuteen liittyvistä riskeistä. Näin mahdollistetaan nuorten toimiminen vastuullisesti itseään ja muita kohtaan. (Winkelmann 2010: 3.)

Seksuaalisuuden kehittymistä tarkastellaan usein ongelmalähtöisesti, kontrolliin ja hillintään perustuen etenkin tyttöjen kohdalla. Nuorten seksuaalista aktiviteettia pyritään kitkemään pelolla ja uskomuksilla. Sukupuoli-identiteetin kehittyminen määrittää useimilla, mitä on olla nainen tai mies. Prosessin aikana tulkitaan ja hyväksytään, tai ei hyväksytä, mitä perhe, yhteisö, kulttuuri ja yhteiskunta sanovat naisten ja miesten rooleista, käyttäytymisestä ja vastuista. Identiteetti muovautuu toki pidemmän ajan kuluessa, mutta nuoruusiälle on tyypillistä sukupuoliroolien vakiintuminen ja vahvistaminen. (Pamar 2002: 7.) Vaikka Pamarin kuvaama kontrollin ilmapiiri ja tiukat sukupuoliroolit kuvaavat kenties osuvammin muita kuin pohjoismaalaisia tai eurooppalaisia yhteisöjä ja yhteiskuntia, on syytä muistaa, että liberaalimmatkin näkemykset voivat olla osittain näennäisiä (virallinen asian laita vs. asenneilmapiiri) ja yksilöiden sekä perheiden käsitykset poiketa suuresti toisistaan.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa seksuaalisuus nähdään voimavarana, tukee lapsen toimintatapoja eri kehitysvaiheiden toimintaan liittyvässä päätöksenteossa. Perinteisesti seksuaalikasvatuksessa on keskitytty kielteisiin asioihin, kuten seksitauteihin ja ei-toivottuihin raskauksiin. Tämä on usein lapsen tai nuoren näkökulmasta pelottavaa, eikä pelkkiin mahdollisiin riskeihin keskittyminen tarjoa heille heidän tarvitsemiaan tietoja ja taitoja. Seksuaalikasvatus on myös osa kasvatusta yleisemmässä mielessä, joten sillä on vaikutuksia lapsen persoonallisuuden kehittymiseen. Pelot ja väärät käsitykset seksuaalikasvatuksesta vaikeuttavat seksuaalikasvatuksen aloittamista ja vastustus on yleistä. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa – opas pyrkii myötävaikuttamaan seksuaalikasvatuksen käynnistämiseen ja laajentamiseen kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen toteuttamiseksi. Muodollisella seksuaalikasvatuksella on hyvät edellytykset tavoittaa kohderyhmästä valtaosa. (Winkelmann 2010: 3, 7.)

Puberteetti ajoittuu ala- ja yläkoulun siirtymään sekä yläkoulu-aikaan. Jo ennen kuin kehon muutokset alkavat, tulee opettaa tietoja muutoksista. Keskeistä sisältöä ovat itsetyydytys, seurustelu, seksuaalinen minäkuva ja identiteetti sekä seksuaali- ja lisääntymisterveydestä huolehtiminen. Lasten ja nuorten tulisi oppia riittävästi, jotta he voivat myös

keskustella mm. vertaispaineen, median, pornon, kulttuurin, uskonnon ja lakien vaikutuksesta seksuaalisuuteen. Terveystietoa opetetaan omana oppiaineenaan kolme vuosi viikkotuntia 7.-9. Luokilla. Opetuksen tulisi käsitellä seurustelua, rakkautta, intiimisuhteita, seksiä, pornoa, lähisuhde- ja seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa sekä mediaa seksuaalitiedon välittäjänä. Lukion opetussuunnitelma sisältää yhden pakollisen kurssin ja ammatillinen peruskoulutus yhden opintoviikon terveystietoa. (Klemetti - Raussi-Lehto 2013: 47.)

Lasten ja nuorten tiedon hankinta tapahtuu hiljalleen heidän kasvuprosessinsa aikana. Heille kehittyy mielikuvia ja asenteita liittyen intiimeihin suhteisiin ja seksuaalisuuteen. Oppiminen tapahtuu eri reittejä pitkin, ja etenkin varhaisemmissa kehitysvaiheissa epäviralliset lähteet ovat tärkeimpiä. Vanhempien merkitys korostuu enemmän, mitä pienemmästä lapsesta on kyse. Yleensä ammattilaisten rooli on prosessissa pienempi. Ammattilaisten puoleen käännytään usein vasta ongelmatilanteissa. Ongelmien ennaltaehkäisyä on nykyään painotettu enemmän myös seksuaalisuuden ja intimitietin alueella. Ammatillaisia onkin pyydetty osallistumaan aktiivisemmin seksuaalikasvatukseen. Epäviralliset lähteet eivät modernissa yhteiskunnassa riitä – varsinkin, kun tarvitaan monipuolista ja asiantuntevaa tietoa esimerkiksi ehkäisystä ja seksitautien tarttumisesta. (Winkelmann 2010: 8, 21.)

Kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen lähtökohdat ja avainsisällöt

- Alkaen syntymästä
- Sopivuus ikään ja kehitystasoon sekä mukautuvuus kulttuuriin, sosiaalisiin aspekteihin ja sukupuoleen
- Ihmisoikeudet (seksuaalisuutta ja lisääntymistä koskevat)
- Kokonaisvaltainen käsitys hyvinvoinnista kattaen terveyden
- Sukupuolten tasa-arvo, itsemääräämisoikeus ja erilaisuuden hyväksyminen
- Keino kehittää yhteiskuntaa oikeudenmukaiseen ja myötätuntoiseen suuntaan yksilöitä ja yhteisöjä voimaannuttaen
- Tieteellinen tieto

(Winkelmann 2010: 28.)

Standardien mukaisesti 12–15-vuotiaille nuorille on opetettava, ja heidän on opittava, monipuolisesti seksuaalisuuteen liittyviä tietoja, taitoja ja asenteita. Yläotsikoita ovat Ihmiskeho ja ihmisen kehitys; Hedelmällisyys ja lisääntyminen; Seksuaalisuus; Tunteet;

Ihmissuhteet ja elämäntyyli; Seksuaalisuus, terveys ja hyvinvointi; Seksuaalisuus ja oikeudet sekä Seksuaalisuutta määrittävät sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät (arvot/normit). Yläotsikot ovat samoja eri ikäryhmille, niin myös 15 vuotta täyttäneille, mutta ikäkausien mukaisesti seksuaalikasvatukseen tulee uusia pää- ja täydentäviä aiheita ja aiemmin opittua syvennetään. Lapsen ja nuoren varttuessa laajennetaan näkökulmaa aina seksuaalisuuden globaaleihin ilmiöihin ja kysymyksiin ulottuen. (Winkelmann 2010: 48–54.)

2.2 WHO:n (2002: 20) onnistuneen seksuaaliterveyden interventio-ohjelman kulmakivet (käännetty alkuperäistä mukaillen)

Positiivinen, tunnustava lähestyminen seksuaalisuuteen pelon sijaan; Autonomia ja itsemääräämisvalta, johon kuuluu, että naiset ja miehet voivat tehdä vapaita ja informoituja elämän, myös seksuaalielämän, päätöksiä; Muuttuviin tarpeisiin vastaaminen – seksuaaliterveystiedon ja palveluiden on vastattava naisten ja miesten tarpeisiin elämän eri vaiheissa; Kokonaisvaltainen ymmärrys moninaisesta seksuaalisuudesta – interventioiden tulee huomioida emotionaaliset, psykologiset ja kulttuurilliset tekijät; Luottamuksellisuus ja yksityisyys – seksuaalisuus on intiimi osa elämää ja ihmisillä on oikeus anonymiteettiin ja interventioiden luottamuksellisuuteen; Seksuaaliterveyden ja –hyvinvoinnin puolustus on välttämätöntä muutokselle; Kulttuurinen moninaisuus – on otettava huomioon, millaiset käytännöt, perinteet, uskomukset ja arvot ovat hyödyllisiä ja edistävät seksuaaliterveyttä sekä huomioitava mm. seksuaalinen suuntautuneisuus, sairaus, kulttuuri, ikä tai vamma työn suunnittelemisessa; Tasa-arvoisuus – sukupuolispesifeihin tarpeisiin vastaaminen stereotyyppistä vahvistamista välttäen ja naisten asemaa vahvistaen (perinteisesti miehiä huonompi asema); Väkivaltaan, seksuaaliseen väkivaltaan ja hyväksikäyttöön puuttuminen – erityisesti naiset törmäävät näihin seksuaalisissa aktiviteeteissa; Tuomitsemattomuus – työntekijöiden on kunnioitettava toisten arvoja ja vältettävä tuomitsemista ja omien näkökantojensa tuputtamista; Helppopääsyiset, edulliset, luottamukselliset, laadukkaat sekä eri-ikäisille ja eri kulttuureihin soveltuvat palvelut ja ohjelmat; Velvollisuus ja vastuullisuus – tulisi varmistaa, että seksuaaliterveyden ohjelmat ja palvelut toteutetaan ja tarjotaan em. periaatteiden mukaisesti.

2.3 Nuorten seksuaaliterveys

Nuoren seksuaaliterveys tarkoittaa nuoren suhtautumista itseensä terveesti ja kunnioitavasti. Hyvä itsetunto ja itsensä arvostaminen ovat tärkeitä lähtökohtia. Nuori ei koe

tarpeelliseksi huolehtia terveydestään, jos hän ei arvosta itseään. Nuori ei myöskään ota vastaan annettua tietoa tai hae apua, ohjeita tai palveluita. Seksuaaliterveys edellyttää oman kehitystason mukaista oikean ja hyvän tiedon saamista. Nuori saa tietoa lukemalla ja ympäristöä tarkkailemalla, sekä kokemuksia kuulemalla. Pelkkä tieto ei riitä, vaan nuoren tulee saada ohjeita siitä, miten tietoa sovelletaan käytännössä. Jos ei tiedä, kuinka tietoa sovelletaan käytäntöön, on itse tietokin turhaa. Tämä tekee myös motivaatiosta tärkeän tekijän. Nuoren on osattava yhdistää saamansa tieto itseensä pitääkseen sitä tärkeänä ja ymmärtääkseen miten tieto koskee juuri häntä. Jos nuori ei koe tiedon koskevan häntä, ei tieto myöskään jää mieleen. Kotona opitut arvot ja asenteet heijastuvat nuorten asenteisiin ja näkyvät niissä vahvasti. Aikuistuessaan nuori arvioi arvojaan suhteessa ympäröivään maailmaan. Tästä muodostuu nuoren oma asenne- ja arvomaailma. Myönteisiin ja kunnioittaviin arvoihin perustuvat asenteet suojaavat nuoria riskeiltä ja vahingollisilta päätöksiltä. Koti, koulu, perusterveydenhuolto, ystävät ja harrastukset ovat ensiarvoisen tärkeässä asemassa nuoren seksuaaliterveydessä. (Väestöliitto 2014b,c)

Vanhemmilla ja huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Sosiaalitoimen ja koulun, sekä muiden terveydenhuoltopalveluiden tarkoitus on tukea vanhempia. Sekä vanhemmilla, että lapsilla on lain määrittämät oikeudet, ja heidän edun tulisi olla yhteinen ja molemminpuolinen. Nyky-yhteiskunnassa vanhemmuus voi tuntua ristiriitaiselta ja haastavalta erilaisten kasvatussuuntausten ja trendien vallitessa ja ollessa pinnalla, olo voi tuntua jopa "lainsuojattomalta". Vanhemmuutta ei voida lopulta säätää lailla. Vanhemmuuteen ja kasvatukseen kuuluu sitoutumista ja käytettävissä oloa sekä empatiakykyä. (Väestöliitto 2014d.)

Itsetunnon rakennus alkaa jo pienenä lapsena. Se toimii myös kasvualustana seksuaaliterveydelle. Avainasemassa ovat aikuisen läsnäolo, huolenpito ja kiinnostus. Nuori haluaa luonnollisesti suojella itseään, kun kokee olevansa arvokas. Hyvä itsetunto ehkäisee myös riskikäyttäytymistä. Lapsen ja nuoren läheiset aikuiset kotona, päivähoitossa, koulussa ja harrastuksissa toimivat automaattisesti seksuaalikasvattajina. Aikuiset siirtävät tiedostamattaan asenteitaan. Myös media vaikuttaa osaltaan seksuaalikasvatukseen ja seksuaalisuuden muodostumiseen. Hyvä pohja seksuaalikasvatukselle luodaan kotona perheeltä ja läheisiltä oppien, ystävyysuhteita ja ihmissuhteita seuraten. (Väestöliitto 2014c.)

3 Kulttuurisensitiivisyys

Kulttuurisensitiivisyydellä tarkoitetaan ymmärrystä kulttuurieroista ja -yhtäläisyyksistä ja niiden vaikutuksesta arvoihin, oppimiseen ja käyttäytymiseen. Sensitiivisyyden komponentit ovat oman kulttuurin merkityksen tunnistaminen ja arvostaminen; moninaisuuden arvostaminen; ymmärrys kulttuurisen moninaisuuden merkityksestä yksilön viestinnässä ja osallistumisessa; halukkuus yhteensovittaa kommunikaatio ja käyttäytyminen toisen kulttuuristen normien kanssa; halukkuus oppia kulttuurien perinteistä ja ominaisuuksista. (Stafford ym. 1997.)

Kulttuurisensitiivisyydelle on useita - termien tulkinnasta riippuvaisia - synonyymejä tai ”lähes” synonyymejä. Esimerkiksi kulttuurienvälinen kompetenssi tai sensitiivisyys, monikulttuurinen kompetenssi, tehokkuus tai asiantuntijuus viittaavat nekin kykyyn kohdata positiivisesti kulttuurien moninaisuus, mutta näkökulma ja painotus saattavat vaihdella. Kommunikaatio sekä vastavuoroisuus paikallistuvat kuitenkin eri määritelmien keskiöön. (Jokikokko 2005: 90–91.)

Nykymaailmassa tulee tunnustaa kulttuurienvälisen yhteistyön välttämättömyys ja merkitys oppimiselle ja luovuudelle. Arvoja, jotka mahdollistavat tämän oppimisen ovat mm. yhteistyöhalukkuus, toisen toimijuuden tunnustaminen, sitoutuminen tasavertaisuuteen, molemminpuoliseen oppimiseen, dialogiin, rauhaan ja kestävään kehitykseen. (Räsänen 2005: 15.)

Suhtautuminen seksuaalisuuteen vaihtelee eri kulttuurien välillä suuresti. Eroavaisuuksia on erityisesti liittyen esiaviolliseen seksiin, sukupuoli-identiteettiin ja yksilön päätäntävaltaan. Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluissa tulisi jatkossa huomioida entistä tehokkaammin maahanmuuttajataustaisen väestön erityistarpeet. (Biljuschkin ym. 2014.)

Useissa maissa seksuaalikasvatus on perheen sisäistä normien ja tiedon välittämistä. Seksuaalikasvatuksen muotoja tulisi kehittää kulttuurisesti entistä sensitiivisemmäksi, jotteivat tiedot olisi ristiriidassa kotona opitun kanssa. (Väestöliitto 2014.)

3.1 Somalit Suomessa

Ensimmäiset somali, jotka Suomeen muuttivat, olivat lähinnä suomalaisten puolisoja. 1990 alkanutta sisällissotaa paettiin suurilta osin eri puolille Afrikkaa, myös Suomeen asti. Ensimmäiset somalipakolaiset saapuivat Suomeen 1990 kesällä (Turku, 2007). Vuonna 2013 Suomessa asui 7465 Somalian kansalaista, mutta synnyinmaana Somalia oli 9618 henkilöllä. Näistä Uudellamaalla asui 6532 ja heistä naisia oli 3150. (Tilastokeskus 2014.)

3.2 Somalikulttuurin erityispiirteitä

Somalialainen kulttuuri merkitsee jokaiselle somalialaisille eri asioita. Somalialainen kulttuuri ei lopulta eroa kovinkaan paljoa suomalaisesta kulttuurista. Kulttuurissa tärkeintä on perhe, joka käsittää suomalaiseseen perhekulttuuriin verraten laajemmin koko suvun ja klaanijäsenet. Elämä on yhteisökeskeistä ja perheenjäsenistä huolehditaan. Vanhempia arvostetaan ja ikä tuo mukanaan kunnioitusta. Somalikansa on etnisesti yhtenäinen, jakautuen kuitenkin klaaniperheisiin. Klaaniperheen jäsenyys perustuu isän kautta määriteltävään verisukulaisuuteen. Klaaniin kuuluminen määrittää yksilön identiteetin, velvollisuudet ja oikeudet suhteessa muuhun sukuun. Somalialaisten nimet korostavat klaanijäsenyyttä; ensimmäisenä on oma etunimi, toisena isän etunimi ja kolmantena isoisan. Klaanijärjestelmä toimii ikään kuin yksilön sosiaaliturvana. Somalialainen perimätieto kulkee suullisesti, ja verbaalinen viestintä onkin keskeisin kommunikaatiotapa somalialaisessa kulttuurissa. Yhteisön vanhimmat ovat tärkeitä tiedonlähteitä perimäkulttuurin kulkiessa sukupolvelta toiselle suullisen kertoman mukaan. Islamin usko velvoittaa nuoret kunnioittamaan vanhempiaan, joten vanhempien asema on vahvistettu. Perimän puhtaus on somalialaisille merkityksellistä, joten he suosivat somalialaisten keskinäisiä avioliittoja. Uskonto on somalialaisille erittäin tärkeä. Somalialaisista valtaosa tunnustaa islaminuskon Sunni-suuntausta. Islam on elämäntapa, jota eletään kaikilla elämän osa-alueilla. (Turku, 2007.)

Lapsuusaika on somalialaisessa kulttuurissa lyhyt. Lapsuus päättyy somalialaisessa kulttuurissa noin viidentoista vuoden iässä, tämän ollessa jokseenkin tulkinnan varaista. Lasta ei kasvateta suomalaiseen tapaan itsenäistymään. Somalialaisessa kulttuurissa murrosikä ei myöskään tunnisteta suomalaisen kulttuurin tavoin. Vahvan yhteisöllisyyden vuoksi nuori hakee yksilöllisen identiteettinsä sijaan paikkaansa yhteisössä. Suomessa kasvaneet elävät murrosiän, kuten suomalaisetkin, mutta perheen työkalut nuoren tukemiseen voivat olla riittämättömät. (Turku, 2007.)

Äitiys on koko naisen elämän arvostetuin titteli. Äidin asema perustuu perheestään huolehtimiseen, lapsen kasvattamiseen ja kodista huolen pitämiseen. Somalialaisen naisen asema saattaa vaikuttaa olevan miehen vallan alla, mutta todellisuudessa somalinaisella on perheessä suuri vaikutusvalta. Naisen epäonnistuessa häneltä odotetuissa tehtävissä, kuten äitydessä, menettää hän kasvonsa. Hennatut sormenpäät ovat somalialaisessa kulttuurissa hyvän äidin, naisen ja vaimon merkki; Jotta ehtii muiden tehtävien lomassa hennaamaan sormet, on oltava tehokas, ja näin ollen myös hyvä nainen, vaimo tai äiti. (THL 2014.)

4 Osallistava suunnittelu ja menetelmät

Osallistavan suunnittelun kehittämistoiminnan lähtökohtana on asiakkaiden ja eri sidosryhmien mukaan ottaminen. Osallistumisessa on kaksi suuntaa: kehittäjät osallistuvat käytännön toimintaan ja toimijat osallistuvat tekemiseen. Käsitteenä osallistaminen tarkoittaa mahdollisuuksien tarjoamista ja osallistuminen mahdollisuuksien hyödyntämisestä. Nämä kaksi käsitettä liittyvät tiiviisti toisiinsa. Osallistavan toiminnan oletuksena on toiminnan eteneminen osallistujien ehdoilla heidän haluamaan suuntaan. Osallistumisen taso voi vaihdella kehittäjien ja toimijoiden tiiviistä yhteistyöstä etäisempään vuorovaikutussuhteeseen. (Toikko - Rantanen 2009: 90 - 91, 98 - 99.)

Yleensä parempia palveluja ja tuotteita kehitetään osallistamalla käyttäjäryhmiä suunnitteluun. Taustalla on ajatus, että käyttäjät ovat omien tarpeidensa ja toimintatapojensa parhaita asiantuntijoita. Suunnittelussa lähestytään tulevien tuotteiden ja palvelujen käyttäjiä ja ollaan avoimia lähestymistavoille, jotka määrittävät tuotetta käyttäjien tarpeiden näkökulmasta. (Ylitalo-Kallio 2012.)

Osallistavat menetelmät voivat olla erilaisia ja niitä käyttäen kaikilla on halutessaan mahdollisuus osallistua. Näin ollen toiminta on rikkaampaa ja tavoitteiden saavuttaminen helpompaa. Osallistavassa työskentelyssä osallistavilla menetelmillä nostetaan ryhmän energiatasoa, luodaan myönteistä ilmapiiriä ja ryhmän jäsenten välistä luottamusta. Osallistavat menetelmät tarkoittavat työkaluja tai harjoituksia, joilla ohjataan keskustelua tai suunnittelutilannetta. Ohjaustilanteessa ohjaajan tulisi saada ryhmän jäsenet osallistumaan keskusteluun, jonka tämä kokee merkitykselliseksi ja mielenkiintoiseksi. (Taipale 2005: 2.)

4.1 Käyttäjälähtöisyys

Käyttäjälähtöisyydellä voidaan korvata aiemmin käytössä ollut termi, asiakaslähtöisyys. Käyttäjälähtöisyyden olennainen kysymys kuuluu yksinkertaisesti: Mitä sinä haluat? Kysymykseen vastaaminen edellyttää käyttäjiltä omien mieltymystensä, tarpeidensa ja toiveidensa tunnistamista ja niiden ilmaisemista. Käyttäjälähtöisyys edellyttää palvelujen järjestäjiltä taitoa kuunnella käyttäjien toiveita sekä tarpeen vaatiessa opastaa heitä valitsemaan ja tekemään päätöksiä, mikäli he eivät vielä siihen pysty. (Ladonlahti - Pirttimaa 2003: 48-49.)

4.2 Pienryhmätyöskentely

Pienryhmässä on tyypillisesti 3-12 henkilöä, jotka kokevat itse kuuluvansa ryhmään. Kaikilla pienryhmän jäsenillä on vuorovaikutusta keskenään ja yhteinen kiinnostuksen kohde tai tavoite. (Tampereen yliopisto 2014.) Ryhmän jäsenet voivat olla taustoiltaan, iältään ja elämäntilanteiltaan erilaisia. Myös jokainen ryhmä on omanlaisensa. Ryhmän ohjaajan tulee tiedostaa ja ottaa toiminnassaan huomioon ryhmän jäsenten näkymättömät ominaisuudet, kuten asenteet, arvot, tunteet, vuorovaikutus, piilonormit, mielikuvat ja jäsenten keskinäiset henkilökohtaiset suhteet. Ryhmän jäsenillä saattaa myös olla hyvin erilaisia odotuksia toimintatavoista. (Liimatainen 2010.)

Ryhmäohjauksen perustana on hyväksyvä ilmapiiri. Turvallinen ympäristö mahdollistaa sen, että ryhmänjäsenet uskaltavat osallistua, puhua, esittää kysymyksiä ja antaa palautetta. (Repo-Kaarento 2007: 58-59.) Pienryhmäohjaajan tehtävänä on tukea, antaa neuvoja, olla vertainen ja antaa tilaa ryhmäläisille (Liimatainen 2010). Keskeistä on ryhmänohjaajan läsnäolo ja rooli. Ohjaaja pyrkii saamaan aikaan keskustelulle avoimen ilmapiirin ja ohjaa keskustelua tavoitteiden mukaisesti ja kannustaa ryhmäläisiä jakamaan näkemyksiään aiheesta. Ohjaaja itse ei aktiivisesti osallistu keskusteluun, vaan keskusteluvastuu siirretään tietoisesti keskustelijoille. Ohjaaja tarjoaa eri teemoja ryhmän pohdittavaksi ja kommentoitavaksi. Tämä voidaan toteuttaa perinteisin kysymyksenasetteluin tai esimerkiksi kuvia ja eläytymistarinoita käyttäen. Pääasia on, että vuorovaikutus rohkaisee osallistujia jakamaan mielipiteitään, ajatuksiaan ja kokemuksiaan. (Ruusu-vuori - Tiittula 2005: 223–241.)

Ohjaajan rooli keskustelun viemiseksi oikeaan suuntaan on merkittävä, eikä kuuntelun merkitystä voi liikaa korostaa. Ryhmätilanteessa tulee usein esiin myös vastatarinoita ja

vastapuhetta; osallistujat puhuvat aiheesta ohjaajan kysymyksistä välittämättä. Tällä tavoin keskustelijat tuovat esiin omia teemojaan, joista kokevat olevan tarpeellista puhua. Joskus ryhmänohjaajan tehtävänä voi myös olla keskustelun keskeyttäminen tai ainakin aiheen liiallisen rönsyilyn ennaltaehkäisy jatkokysymysten tarkalla harkitsemisella. Ideaalitilanne on se, että kaikki ryhmäläiset osallistuvat keskusteluun. Yksi ryhmäkeskustelun menetelmä on käyttää tapausesimerkkejä, joissa ryhmälle kerrotaan tietty kehystarina, jota heidät pyydetään jatkamaan tai kommentoimaan. Tällaisen virikemateriaalin käyttö sisältää runsaasti kulttuurisia merkityksiä, ja tarinat kannustavat uuteen keskusteluun ja näkemysten esille tuomiseen. Ryhmäkeskustelun tuottamaa tietoa voidaan käyttää monin eri tavoin, ja käyttötarkoitus määräytyykin käyttäjälähtöisesti. (Ruusuvuori - Tiittula 2005: 223–241.)

4.3 Haastattelu pienryhmätyöskentelyn menetelmänä

Haastattelu on ennalta suunniteltu vuorovaikutteinen keskustelutilanne, jonka avulla voidaan kerätä tietoja käyttäjän asenteista ja kokemuksista. Haastattelut voidaan jakaa lomake-, teema- ja avoimiin haastatteluihin, jotka voidaan toteuttaa yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluina. (Hirsjärvi - Hurme 2008: 34, 44, 61)

Osallistavana menetelmänä haastatteluun liittyy luonnollisesti sekä etuja että haasteita. Haastattelun etuja ovat esimerkiksi joustavuus ja suora vuorovaikutus haastateltavan kanssa, jolloin on mahdollista pyytää selventäviä vastauksia tai perusteluja. Haastatteluissa, joissa haastateltavalla on mahdollisuus vastata kysymyksiin omin sanoin, haastateltava voi tuoda vapaasti esille omia ajatuksiaan, jolloin vastaus on totuudenmukaisempi. Haastatteleamalla voidaan ottaa puheeksi arkoja tai vaikeita aiheita. (Hirsjärvi - Hurme 2008: 34, 35.)

Haastattelutilanteen yksi haaste on haastattelukysymysten onnistunut laadinta. Kysymysten suunnittelussa on tärkeää, miten saada oleellinen tieto selville. Haastattelutilanne itsessään voi olla haasteellinen. Myönteisen ilmapiirin luonti ja kysymysten esittäjän joustavuus ja myötäilevyys edesauttavat haastattelun onnistumista. Haastattelijan on pyrittävä olemaan tilanteissa mahdollisimman neutraali ja omat mielipiteet tulisi jättää kertomatta. Haastateltava voi yrittää antaa itsestään kuvan, joka ei ole välttämättä todellinen. Hän voi pyrkiä antamaan odotusten mukaisia tai sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia, vaikka ne eivät olisikaan totuudenmukaisia. (Hirsjärvi - Hurme 2008: 35.)

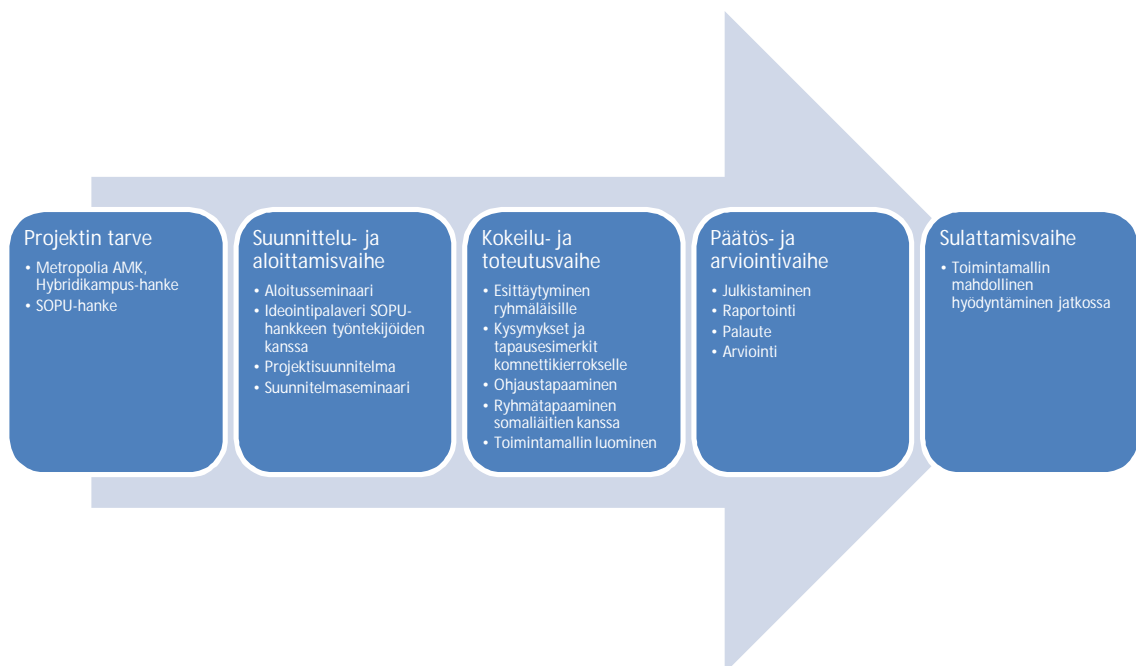
5 Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Projektin tarkoituksena on saada somaliäidit keskustelemaan ryhmässä nuorten seksuaalikasvatukseen - ja terveyteen liittyvistä asioista erilaisia osallistavia menetelmiä käyttäen. Tavoitteena on luoda kulttuurisensitiivinen toimintamalli sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisille seksuaalisuuden puheeksi ottamiselle ryhmätilanteessa.

Tämä projekti tehtiin osana Metropolian Hybridikampus-hanketta ja yhteistyökumppanina oli SOPU-hanke, joka toivoi saavansa yhdeltä asiakasryhmältään itähelsinkiläisiltä somaliäideiltä tietoa, kuinka heidän lapsillensa olisi soveliaa antaa seksuaalikasvatusta. Osallistavaa suunnittelua käyttäen projektin toteutusta on alusta lähtien laadittu yhdessä SOPU-hankkeen yhteystahon kanssa. Heidän avullaan löytyi projektiin sopiva asiakasryhmä, joiden kanssa toimintamallia käytettiin ensimmäisen kerran.

6 Projektin suunnittelu ja toteutus

Paasivaaran ym. (2008: 103) mukaan projekti koostuu viidestä osasta. Ensimmäiseksi tulee tunnistaa projektin tarve, josta voi siirtyä suunnittelu- ja aloittamisvaiheeseen. Tämän jälkeen tulee kokeilu- ja toteuttamisvaihe, joka projektin konkreettinen osuus. Neljännessä vaiheessa projekti päätetään ja sen vaikuttavuutta arvioidaan. Viimeisenä vaiheena on projektin sulattamisvaihe, jossa projektin tulos otetaan käyttöön. Oheisessa kuviossa (kuviokuva 1) on kuvattu tämän projektin vaiheet ja avattu niiden sisältöjä.

KUVIO 1. Projektin vaiheet.

6.1 Organisointi

Tärkeitä elementtejä projektin organisoinnissa ovat projektin ohjaus, projektipäällikön rooli, projektiryhmän kokoaminen sekä sidosryhmien huomioonottaminen. Nämä asiat muodostavat yhdessä pohjan projektin toiminnalle. Projektin ohjaus käsittää projektipäällikön vastuulla olevaa toimintaa, jonka tavoitteena on projektin onnistuminen. Projektin ohjausta käytetään usein rinnakkaisena käsitteenä projektin johtamisen kanssa. Sisäisessä ohjauksessa keskeisin menetelmä on avoin keskustelu, jonka avulla projektia työtetään ja projektiryhmän kesken luodaan luottamuksen ilmapiiriä. Ulkoisella ohjauksella tarkoitetaan ohjausta, jossa projektin ulkopuolinen taho suuntaa projektin toimintaa. Projektiryhmän jäsenet ovat projektin aktiivisia osallistujia, jotka tulisi valita projektin onnistumisen näkökulmasta. Projektin sidosryhmiin kuuluvat kaikki tahot, joihin projektin toteutus ja lopputulos liittyvät ja projektin onnistuminen edellyttääkin hyvä yhteistyötä projektiryhmän ja sidosryhmien välillä. (Paasivaara ym. 2008: 105-119.)

6.1.1 Työnjako

Projektiryhmän työnjakoa kuvataan taulukossa (liite 1). Elina Heinonen on projektipäällikkö ja tiedotusvastaava. Hän vastasi yhteydenpidosta ja tiedotuksesta projektin eri toimijoiden välillä sekä aikataulujen yhteensovittamisesta, lisäksi hän keskittyi erityisesti projektin kielenhuollon tehtäviin. Katja Nyqvist ja Maria Sjöström ovat jalkautuvia projektityöntekijöitä eli he vastasivat äitiryhmän ohjaamisesta; Sopus-hankkeesta ehdotettiin kahden ohjaajan mitoitusta ryhmän tapaamisiin. Kaisa Wikström on projektin graafinen suunnittelija. Lisäksi hän tutustui aiempiin hybridikampukselle tuotettuihin projekteihin, joiden pohjalta saimme ajatuksia oman työmme toteuttamiseen. Kaikki ryhmäläiset osallistuivat tasavertaisesti projektin ideoimiseen ja suunnitteluun, sekä tavoitteiden saavuttamisen ja projektin yleisen onnistumisen arviointiin. Kirjoittaminen jaettiin ryhmäläisten kesken tasapuolisesti. Vastuu projektin laadukkuudesta, asiakaslähtöisyydestä ja vaikuttavuudesta on kaikkien ryhmäläisten yhteinen. Mikäli ilmeni ongelmatilanteita työnjaksossa, ryhmäläiset pyrkivät ratkaisemaan ne ensisijaisesti keskustellen, toimivia ratkaisuja tavoitellen ja toinen toistaan arvostaen.

6.1.2 Viestintä

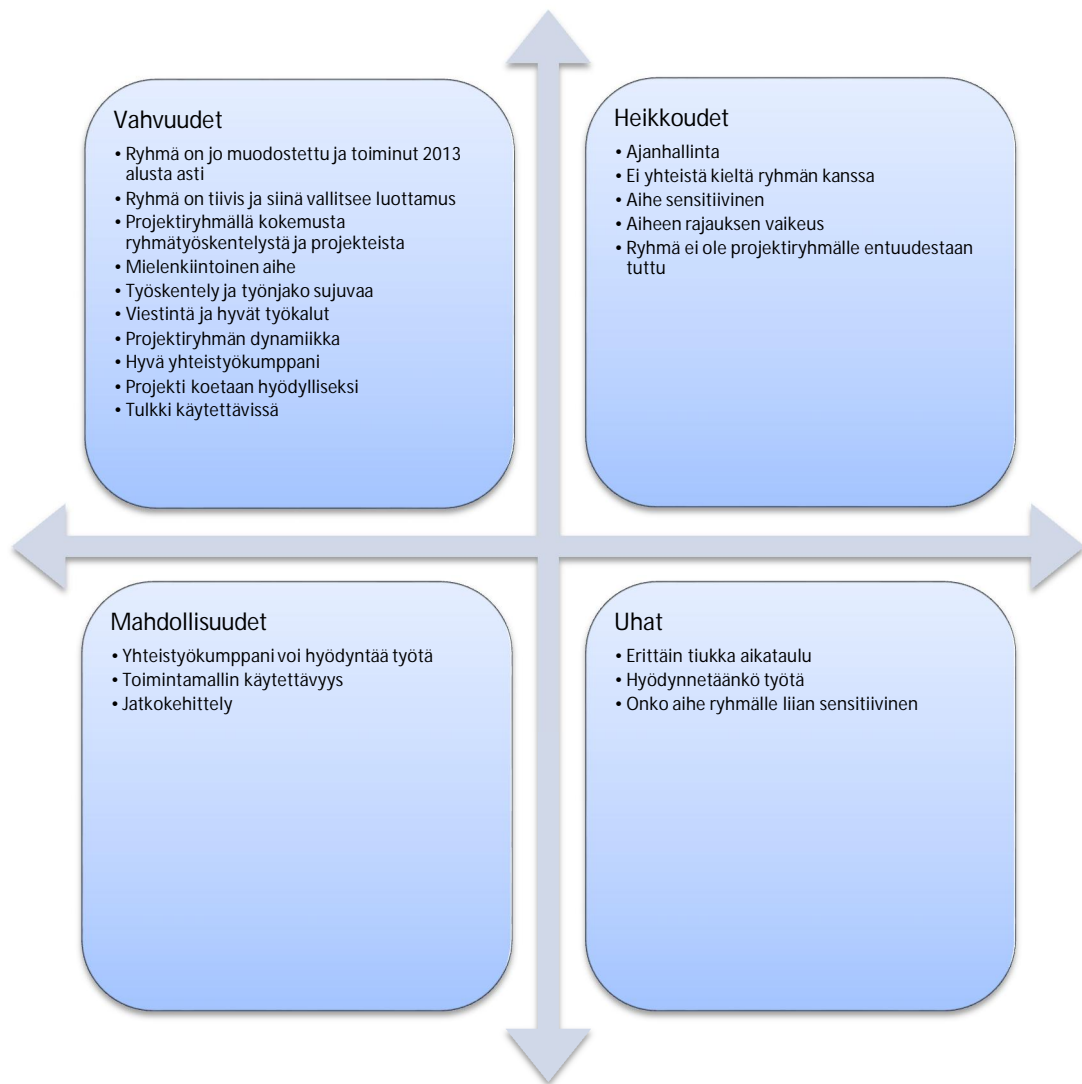
Viestintä projektissa tapahtui ensisijaisesti sähköpostitse, mutta ryhmäläiset tapasivat toisensa myös kasvokkain vähintään kerran viikossa. SOPU-hankkeen vastaavan projektityöntekijän kanssa pidettiin yhteyttä ja arvioitiin projektin etenemistä viikoittain. Lisäksi ryhmä oli yhteydessä ohjaavaan opettajaan projektin edistymiseen liittyen tai mikäli tarvittiin projektin toteuttamiseen liittyvää asiantuntijakonsultaatiota. Projektin viestintää on kuvattu kaaviossa (liite 2).

6.1.3 Aikataulu

Innovaatioprojektimme ensimmäisessä vaiheessa lokakuun alkupuoliskolla 2014 ideoimme pienryhmämme kesken projektimme aihetta peilaten ideaitujamme Hybridikampus-hankkeen tavoitteisiin ja alueen mahdollisiin yhteistyökumppaneihin. Yhteistyö SOPU-hankkeen kanssa tuntui luontevalta ja toimivalta ajatukselta, sillä hankkeessa oli jo tehty konkreettista asiakastyötä alueella ja somaliäitien ryhmästä arvioitiin löytyvän todellista tilausta projektilemmelle.

Järjestimme ideointipalaverin SOPU-hankkeen tiloissa lokakuun 23.päivänä 2014. SOPU-hanke järjesti ryhmälle tutustumiskäynnin kulttuurikeskus Stoassa järjestettävään Aroska-somalihäät näyttelyyn marraskuun 5. päivänä. Tuolloin myös projektiryhmämme kävi esittelyssä somaliäitien ryhmälle ja tutustui heidän kanssaan näyttelyyn. Varsinainen tapaaminen ryhmän kanssa järjestettiin 11.11.2014. Toinen ryhmän toiveeseen perustuva tapaaminen pidettiin 18.11.2014. Projektin työstämiseen saimme apua ryhmäohjauksessa sekä innovaatioseminaarissa. Myllypurossa sijaitsevassa asukastila Myllärissä järjestettiin 21.11.2014 Metropolian Hybridikampus-tapahtuma, jossa projekti julkistettiin ja jonne kutsuimme projektiin osallistuneet. Tämän jälkeen projekti-raporttia työstettiin sekä yhdessä ja erikseen ja valmis työ palautettiin ohjaajalle 27.11.2014. Projektin aikataulua on kuvattu myös taulukossa (liite 3).

6.1.4 SWOT-analyysi

KUVIO 2. SWOT-analyysi.

6.2 Tapaaminen somaliäitien ryhmän kanssa

Katja Nyqvist ja Maria Sjöström tapasivat somaliäitien ryhmän kanssa 11.11.2014. Paikalla olivat kuusi somalinaista, tulkkina toiminut somalinainen sekä SOPU-hankkeen yhteyshenkilö Minna Tuovinen. Keskustelutilanteen pohjana käytettiin ennalta mietittyjä tapausesimerkkejä, joitain avoimia kysymyksiä sekä väittämiä, joihin ryhmäläiset vastasivat kyllä tai ei käyttämällä vihreitä ja punaisia paperilappuja (liite 4). Kaikkia tapausesimerkkejä ja kysymyksiä ei tilanteessa ehditty käymään läpi. Etukäteen oli mietitty ta-

pausesimerkeille ja kysymyksille tärkeysjärjestys, jotta oleellisimmista aiheista ennätettiin keskustella. Keskustelun edetessä opiskelijat sekä yhteyshenkilö esittivät myös lisäkysymyksiä henkilökohtaisen mielenkiintonsa mukaan. Naiset keskustelivat pääasiassa somalinkielellä.

6.2.1 Keskustelun anti tiivistettynä

Ryhmäläisten mielestä tytöille tulisi puhua kuukautisista noin yhdeksänvuotiaana ja keskustelu olisi hyvä käydä kotona ennen kuin nuori saa tietoa kodin ulkopuolelta. Ryhmäläiset olivat havainneet kuukautisten alkavan Suomessa aiemmin kuin Somaliassa, joten keskustelu olisi syytä käydä riittävän aikaisin. Tytöille kerrotaan kuukautisten olevan normaali ja luonnollinen osa naiseutta, vaikka se voikin pelottaa tyttöjä. Naiset kokivat tärkeäksi kertoa myös omista kokemuksistaan. Tytöille kerrotaan, miksi kuukautiset alkavat ja erityisesti kiinnitetään huomiota hygieniaohjaukseen. Äidit kokivat tärkeäksi myös uskonnollisen ohjauksen, sillä islaminuskon mukaan kuukautisten aikana tyttö ei saa koskea koraaniin tai rukoilla ja kuukautisten päättyessä on suoritettava tietty peseytymisrituaali vedellä. Äidit kokivat keskusteluilmapiiirin muuttuneen avoimemmaksi Suomessa, sillä Somaliassa ollessa aihe oli saatettu kokea molemmin puolin häpeälliseksi eikä siitä haluttu keskustella.

Avioton raskaus keskusteluaiheena aiheutti naisissa kiihtymystä, jonka he itsekkin tunnistivat. Naiset kertoivat, ettei uskonto salli seurustelua vaan sen tulisi aina johtaa avioliittoon. Myös sukupuolielämän kerrottiin kuuluvan vain avioliittoon. Naiset kertoivat, että kulttuurin sisällä isä ei tunnusta avioliiton ulkopuolella syntynyttä lasta, vaan lapsi saa aina äidin sukunimen. Näin on, vaikka pariskunta myöhemmin päätyisikin avioon. Lähtökohdaksi tilanteessa nähtiin kuitenkin aina raskauden jatkaminen, sillä syntymätön lapsi on heidän näkemyksensä mukaan viaton ja syytön vanhempiensa virheisiin. Abortti nähdään somalikulttuurissa vielä aviotonta raskauttakin suuremmaksi virheeksi, eikä sitä sallita missään tilanteessa, ei edes raiskauksessa. Naiset eivät kokeneet merkityksellisenä asiana, olisiko pariskunnan toinen osapuoli suomalainen vai somalialainen, vaan rike koettiin aina yhtä suurena. Tilannetta lähdettiin ratkomaan keskusteluyhteydellä sekä omaan tyttäreen tai poikaan kuin myös toisen osapuolen vanhempiin. Nuoren arveltiin tietävän olevansa hankalassa tilanteensa ja tehneensä väärin. Vanhempien taas arveltiin olevan tilanteessa äärimmäisen pettyneitä ja vihaisia ja he kokisivat nuoren tulevaisuuden olevan menetetty ja perheen maineen olevan vaarassa. Vanhemmat saattaisivat jopa kääntää selkensä nuorelle hetkellisesti, mutta asian yli olisi naisten mukaan

kuitenkin päästävä. Naiset kokivat, että salaa tehtyyn aborttiin olisi paljon vaikeampi suhtautua kuin aviottomaan lapseen. Jos kyseessä olisi suomalainen tyttö, joka olisi raskaana somalipojalle, olisi ensiarvoisen tärkeää koittaa keskustella tytön kanssa ja koittaa turvata raskauden jatkuminen. Mikäli vanhemmat näkisivät mahdollisena vaihtoehtona parisuhteen jatkumisen, kannustettaisiin nuoria avioon. Naiset kertoivat kannustavansa myös omia lapsiansa avioitumaan nuorena, jotta välttäisi esimerkiksi edellä mainitun kaltaisilta tilanteilta.

Väittämissä naiset olivat pääasiassa yksimielisiä. Tyttöjen ja poikien koettiin olevan tasavertaisessa asemassa noin 10- vuotiaaksi asti. Tämän jälkeen tyttöjen kotiintuloajat muuttuvat poikia aikaisemmiksi, eikä tyttöjen katsottu olevan soveliasta viettää aikaa nuorisotaloilla ainakaan ilta-aikaan. Juhlat ja tapahtumat saattaisivat tapauskohtaisesti olla poikkeus. Kymmenen ikävuotta nähtiin myös rajapyykkinä sille voivatko tytöt ja pojat olla kavereita keskenään. Tytön nähtiin kuitenkin voivan harrastaa samoja asioita kuin poikakin. Ehkäisystä tai seksitaudeista nuoren kanssa keskusteltaisiin vain tarpeen mukaan eli jos nuorella olisi mahdollinen tuleva aviopuoliso tiedossa. Seksitautien mahdollisuudesta nuorelle voisi kertoa esimerkiksi siten, että tulevaa kumppania voisi pyytää käymään testeissä. Kuukautisista naisten mielestä tulee kertoa vain tytöille ja pojille taas vain mieheksi kasvamisesta. Seurustelusta tai parisuhteesta nuoren kanssa keskusteltaisiin myös samassa tilanteessa eli vasta kun nuorella olisi jo kumppaniehdokas. Kotiin näyttille somalinuori saisi tuoda vain sellaisen vastakkaista sukupuolta olevan henkilön, jonka kanssa aikoo avioitua. Yökyläilyt olisivat kiellettyjä molemmilta sukupuolilta tasa-arvoisesti. Kotibileet koettiin vaikeaksi kysymykseksi, jota harkittaisiin ajankohdan ja erityisesti sen mukaan olisiko paikalla sekä tyttöjä että poikia.

Tyttöydestä ja poikuudesta puhumien koettiin vanhempien velvollisuudeksi; isä keskustelelee pojan kanssa ja äiti tytön. Myös samaa sukupuolta oleva lähisukulainen, kuten sisko tai muu tuttu, nähtiin mahdollisena tiedonlähteenä nuorille. Naiset kertoivat, että lasten ja nuorten kanssa käydään kehitystason mukaisesti läpi myös kulttuurisia eroja, joihin suomalaisyhteiskunnassa voi törmätä. Esimerkkinä esitettiin se, että koulussa lapset opiskelevat sekaryhmissä mutta vapaa-ajalla se ei ole sallittua. Nuoret hyväksyvät nämä erot naisten mukaan yleensä hyvin. Vanhempien lisäksi nuoret saavat tietoa koulussa terveystiedon tunnilla, terveydenhoitajalta sekä koraanitunnilla. Koulussa asioita oli naisten mukaan käsitelty viidenneltä luokalta lähtien. Naiset kokivat keskustelut tärkeiksi, jotta nuoret osaisivat kasvaessaan tehdä ratkaisunsa näiden tietojen valossa. Riittävän aikainen puheeksiotto nähtiin myös tärkeänä, ettei ulkopuolelta tuleva tieto

pääsisi vaikuttamaan nuoriin liiaksi. Naiset kokivat tärkeäksi keskustella tyttöjensä kanssa nimenomaan asioista, joista he itse olisivat halunneet tietää naiseksi kasvaessaan ja keskusteluissa huomioidaan myös suomalaiseen kulttuuriin liittyvät erilaisuudet. Keskustelussa mainittiin myös, että aikaisemmin huivin käyttö oli ollut harvinaisempaa, mikä oli joskus aiheuttanut sekaannusta. Naiset olisivat siis itse kaivanneet nuorena enemmän huivinkäyttöön liittyvää opastusta.

7 Kulttuurisensitiivinen toimintamalli seksuaalisuuden puheeksiottamiseksi pienryhmässä

Tässä projektissa luotiin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille toimintamalli seksuaalisuuden kulttuurisensitiiviselle puheeksiottamiselle pienryhmässä. Toimintamallia koeikäytettiin somaliäitien ryhmässä, jossa heidän kanssaan keskusteltiin nuorten seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

7.1 Käyttötarkoitus

Toimintamalli on tarkoitettu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten käytettäväksi. Se mahdollistaa seksuaalisuuden puheeksiottamisen pienryhmässä eri kulttuurivähemmistöjen kanssa toimiessa. Tarkoituksena on herättää ajatuksia seksuaalisuuteen liittyen ja kannustaa osallistujia jakamaan näkemyksiään keskustellen. Toimintamallissa ammattilaiset saavat arvokasta tietoa ryhmäläisten ajatuksista ja tarpeista, jolloin heidän ammatitaitonsa kehittyvät ja he voivat toimia työssään entistä käyttäjälähtöisemmin.

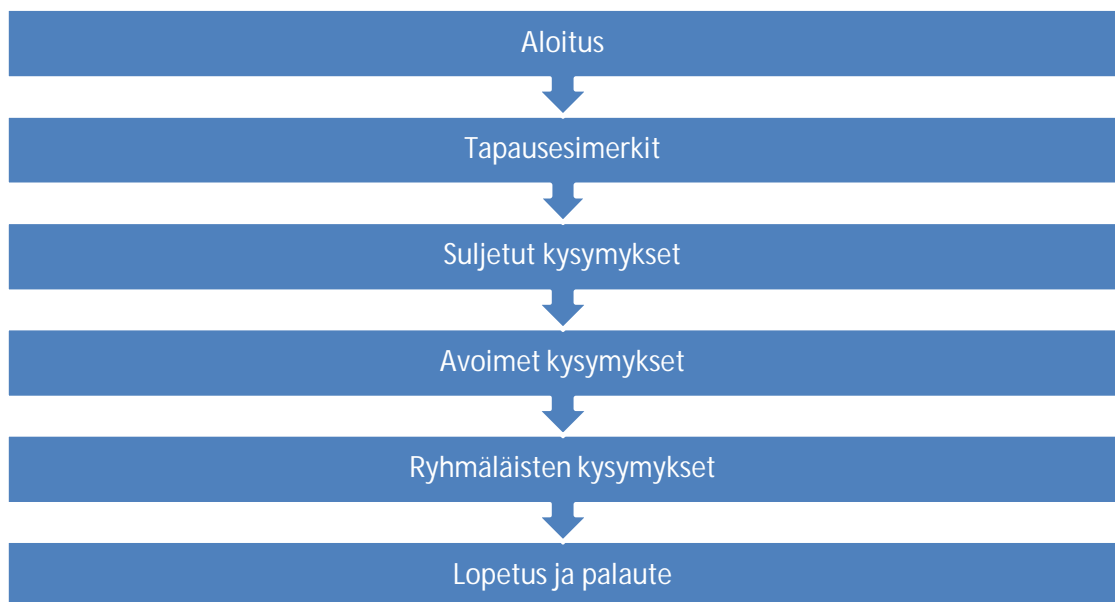
7.2 Toimijat

Toimintamallin toimijoita ovat ryhmä, ryhmänvetäjä tai -vetäjät sekä mahdolliset yhteistyökumppanit ja tarvittaessa tulkki. Ryhmän olisi hyvä koostua toisilleen entuudestaan tutuista henkilöistä, jotka ovat jollain tavoin samankaltaisissa elämäntilanteissa. Tämä lisää ryhmän keskeistä luottamusta ja avoimuutta. Sopiva ryhmäkoko on noin 4-10 henkilöä. Ryhmänvetäjänä toimii sosiaali- tai terveysalan ammattilainen, jolla on riittävästi

osaamista seksuaali- ja lisääntymisterveydestä. Yhteistyökumppanina voi olla esimerkiksi järjestön- tai hankkeen edustaja tai muu taho, joka järjestää ryhmätoimintaa eri kulttuurivähemmistöille.

7.3 Toteutus

Ryhmänvetäjien tulisi esittäytyä ryhmäläisille ennen varsinaista ryhmätapaamista, jotta luottamuksellinen keskustelu ryhmätilanteessa olisi luontevampaa. Ryhmänvetäjät suunnittelevat ryhmälähtöisesti keskustelun pohjana käytettävät tapausesimerkit ja kysymykset tai käyttävät valmista pohjaa (liite 4). Ryhmä tapaa ennaltasovittuna ajankohdalla ja tilaisuudessa noudatetaan tiettyä rakennetta (kuvio 3).

KUVIO 3. Ryhmätilaisuuden rakenne.

Aloitukseen kuuluu ryhmänvetäjien esittäytyminen ja ryhmätapaamisen tarkoituksen esittely. Ryhmäläisille korostetaan ryhmänvetäjien ja ryhmäläisten tasavertaisuutta ja eri näkökulmien tärkeyttä. Tarkoituksena on, että ryhmänvetäjät eivät ota keskustelussa asiantuntijan roolia vaan mahdollistavat vastavuoroisen oppimisen. Keskustelu aloitetaan aiheeltaan neutraalilla tapausesimerkillä, josta voidaan edetä vaikeampiin aiheisiin. Tarkoituksena on näin rohkaista kaikki ryhmäläiset mukaan keskusteluun. Tapausesimerkkejä käsitellään haluttu määrä, jonka jälkeen siirrytään suljettuihin kysymyksiin. Ryhmäläiset vastaavat suljettuihin kysymyksiin värikortteja käyttämällä kyllä (vihreä) tai ei (punainen). Myös kysymysten herättämälle keskustelulle annetaan tilaa. Avoimilla kysymyksillä kä-

sitellään aiheita, joita aiemmassa keskustelussa ei ole tullut esille tai joihin halutaan uusia näkökulmia. Tapaamisen loppupuolella ryhmäläiset voivat esittää ryhmänvetäjille aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joihin vastatessaan ryhmänvetäjät hyödyntävät omaa ammattitaitoaan. Tilaisuus päätetään kiittämällä ryhmäläisiä osallistumisesta ja pyytämällä heiltä välitöntä palautetta.

8 Projektin arviointi

Projektin arviointivaiheessa projektin tavoitteita verrataan tuloksiin eli arvioidaan onko projekti ollut onnistunut. Vain onnistuneella projektilla on vaikutusta haluttuun ongelmakenttään. Projektin arvioinnissa voidaan hyödyntää sekä itsearviointia että ulkopuolista arviointia. Subjektiiivinen ulkopuolinen arviointi käsittää haastattelut ja kyselyt ja objektiivinen tilastot. Projektin arvioinnin tarkoituksena on saada mahdollisimman luotettava kuva projektin merkityksestä. Tärkein projektin onnistuneisuuden mittari on kenties, onko yhteistyökumppaneiden tarpeet saatu täytettyä. (Paasivaara ym. 2008: 140–141, 144–145.)

8.1 Palaute SOPU-hankkeelta

SOPU-hankkeen vastaavalta projektityöntekijältä Minna Tuoviselta saatiin positiivista palautetta innovaatioprojektityöskentelystä koko yhteistyön ajan. Alla sähköpostitse annettu kirjallinen loppuarviointi:

”Metropolian kättilöopiskelijat tekivät Innovaatio-projektia Myllypurossa yhdessä SOPU-hankkeen kanssa marraskuussa 2014. Tiukasta aikataulusta huolimatta työskentely sujui ongelmitta ja Sopus-hanke huomasi ilokseen, että opiskelijoilla oli hyvät valmiudet tehdä projektia ja ennen kaikkea kohdata asiakasryhmää.

Opiskelijat esittelivät itsensä ryhmäläisille ja lupa projektin tekoon kysyttiin samalla ennen varsinaisia työskentelykertoja. Opiskelijat olivat laatineet upeat tapauskysymykset sekä väittämiä, joilla pystyttiin saamaan tietoa somaliäitien ajatuksista ja arvoista nuorten, erityisesti tyttöjen seksuaalisuuskasvatuksesta. Uskon myös, että iloisella ja empaattisella lähestymisellä äidit saivat samalla itsekkin uutta pohdittavaa asiasta ja näin

pääsimme hankkeen tavoitteisiin asennemuutoksesta. Opiskelijat olivat joustavia ja lupautuivat pitämään vielä äideille ylimääräisen tapaamisen, jossa äidit saivat tuoda omia huolenaiheitaan esiin. Suuri kiitos tästä!

Yhteistyö sujui moitteettomasti ja aiomme hankkeessa käyttää opiskelijoiden luomia tapauksia jatkossakin, sillä ne virittivät upean, tunteitakin herättävän keskustelun. Mielellämme teemme yhteistyötä jatkossakin.”

8.2 Palaute somaliäideiltä

Ryhmätapaamisessa somaliäideiltä pyydettiin suoraa suullista palautetta. He olivat kokeneet tilanteen mukavaksi ja pitivät keskustelua hyvänä. Naisten mielestä oli ollut virkistävää antaa aivojen työskennellä kunnolla. Osa keskusteluista oli hyvinkin tunteita herättävää, koska ryhmäläiset ovat itsekkin vanhempia. Tapaamisen loppuun naiset halusivat vielä itse esittää kysymyksiä aiheeseen liittyen. Koska ryhmätapaamiseen varattu aika oli lopussa, sovittiin tätä varten uusi tapaaminen. Toisesta tapaamisesta saatu suullinen palaute oli myös positiivista ja somaliäidit kokivat saaneensa vastauksia kysymyksiinsä.

8.3 Itsearviointi

Projektiryhmämme työskenteli koko projektin ajan luontevasti, toisiaan kunnioittaen. Panostimme tasapuoliseen työnjakoon ja jokainen hoiti omat vastuunsa hyvin. Aikatauluissa pysyminen oli haasteellista, koska aikataulu oli alun alkaenkin hyvin tiukka. Ryhmästämme kolme on kättilöopiskelijoita ja yksi sairaanhoitajaopiskelija. Tämä ei noussut missään vaiheessa ongelmaksi, vaan jokainen toi oman osaamisensa ja tietotaitonsa projektin käyttöön. Viestintä oli sujuvaa koko projektin aikana hyvin, ja kaikki pitivät toisensa ajantasalla. Olimme erityisen tyytyväisiä ryhmämme mukautumiskykyyn, sillä projektin painopiste siirtyi selvitystyöstä seksuaalisuuden puheeksioton toimintamallin luomiseen kesken työskentelyn.

Yhteistyö SÖPU-hankkeen vastaavan projektityöntekijän Minna Tuovisen kanssa oli katkeamatonta niin projektin suunnittelu-, toteutus- kuin arviointivaiheessakin. Ryhmätyöskentelyssä käytetyt tapausesimerkit ja kysymykset annettiin Tuovisen ja somaliäitiryh-

män tulkin arvioitavaksi ennen niiden käyttöä ryhmässä. Pyrimme innovaatioprojektimme korkeaan eettiseen laatuun kertomalla somaliäitien ryhmälle projektimme taustasta, tarkoituksesta ja tavoitteesta sekä korostamalla osallistumisen vapaaehtoisuutta ja anonyymiteettisuojan varmistamista. Eettisyyden kannalta on merkittävää myös, että projekti suunniteltiin ja toteutettiin käyttäjän, eli SOPU-hankkeen, tarpeen määrittelyn pohjalta.

Projektin onnistumista edesauttoivat somaliäitien keskinäinen luottamus ja aiemmat positiiviset kokemukset SOPU-hankkeen järjestämisestä ryhmätapaamisista. Lisäksi tulkki oli entuudestaan ryhmäläisille tuttu ja mahdollisti osaltaan luontevan kommunikaation. Somaliäitien ryhmä suhtautui järjestämäämme ryhmätapaamiseen jo lähtökohtaisesti avoimin ja positiivisin mielin, mikä oli ihanteellinen lähtökohta.

9 Pohdinta ja jatkokehittelyideat

Aihe innovaatioprojektille valikoitui sopivan yhteistyökumppanin ja tarpeen määrittelyn kautta. Innovaatioprojektin painopiste muokkaantui jonkin verran projektin edetessä. Alkuperäisenä ajatuksena oli keskittyä somaliäitien näkemyksiin nuorille annettavasta seksuaalikasvatuksesta. Projektissa meidän oli tarkoitus ennen kaikkea tuottaa SOPU-hankkeelle tietoa, jota he voivat käyttää jatkossa somalinuorten kanssa tavalla, jonka vanhemmat sallivat. Ryhmän tapaamisissa projektin edetessä kävi kuitenkin ilmi, että äideillä on avoimempi suhtautuminen seksuaalikasvatukseen kuin mihin olimme valmistautuneet, joten muutimme projektin painopisteeksi puheeksioton mallintamisen. Päädyimme tekemään kulttuurisensitiivisen toimintamallin seksuaalisuuden puheeksiottamiselle pienryhmässä.

Projektin tarkoituksena oli saada somaliäidit keskustelemaan ryhmässä nuorten seksuaalisuuteen, seksuaalikasvatukseen ja -terveyteen liittyen. Keskustelusta ilmeni, mitä nuorille opetetaan kotona, ja mistä asioista kotona ei puhuta. Samalla saatiin myös tietoa somalinuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvistä mahdollisista tiedonpuutteista, ja tätä tietoa SOPU-hanke voi halutessaan käyttää hyväksi somalinuorille suunnatuissa hankkeissa. Tavoitteena oli luoda kulttuurisensitiivinen toimintamalli sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille seksuaalisuuden puheeksi ottamiselle ryhmätilanteessa. Tätä mallia voidaan soveltaa myös nuorten kanssa, joten halutessaan SOPU-hanke voi

esimerkiksi järjestää järjestämäämme vastaavanlaisen ryhmätilaisuuden somalinuorille toimintamalliamme käyttämällä tai soveltamalla.

Innovaatioprojektimme aluksi selvitimme yleisesti projektiteoriaa. Tutustuimme somalikulttuuriin kirjallisuuden avulla ja pyrimme SOPU-hankkeen kanssa järjestetyssä tapaamisessa ymmärtämään lisää somalilaisen ja suomalaisen kulttuurin eroista ja yhtäläisyyksistä. Tämä oli tarpeen, jotta pystyimme erityisesti sana- ja aihevalinnoin osoittamaan somaliäitien ryhmälle kunnioitusta ja ymmärrystä. Tutustuimme seksuaalikasvatuksen standardeihin Suomessa ja Euroopassa ja nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyteen haasteineen. Perehdyimme tutkimusten kautta myös erilaisiin osallistaviin ryhmämenetelmiin, joita käytimme somaliäitien ryhmätapaamisessa.

Työstämäämme toimintamallia kokeiltiin käytännössä somaliäitien ryhmän tapaamisessa. Saimme ryhmätilanteesta hyvää palautetta sekä somaliäideiltä että SOPU-hankkeen Minna Tuoviselta, joka arvioi toimintamallin olevan hyvä ja käyttökelpoinen. SOPU-hanke toivoi saavansa käyttämämme kysymykset omaan käyttöönsä, joten päätimme liittää ne esimerkkikysymyksiksi itse toimintamalliin.

Projektin päättyessä meillä on valmis toimintamalli seksuaalisuuden puheeksiottamiselle pienryhmässä kulttuurisensitiivisesti. Tuovisen mielestä luotu toimintamalli on sellaisenaan käyttökelpoinen ja hankkeen hyödynnettävissä asiakasryhmätapaamisissa jatkossa. Tulevaisuudessa SOPU-hankkeen kaltaiset sosiaali- ja terveysalan toimijat voivat muokata toimintamallia omille asiakaspienryhmilleen sopivaksi seksuaalisuuden puheeksioton työvälineeksi.

Lähteet

Hirsjärvi, Sinikka – Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sinikka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Jokikokko, Katri 2005. Perspectives on intercultural competence. Teoksessa Räsänen, Rauni – San, Johanna (toim.): Conditions for intercultural learning and co-operation. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura. 89- 06.

Kalliolan Setlementti 2014. Kunniakonfliktit (SOPU). Verkkodokumentti. <<http://www.kalliola.fi/sosiaalityo/nuoret/kunniakonfliktit-sopu/>> Luettu 22.10.2014.

Klemetti, Reija – Raussi-Lehto, Eija 2013. Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. THL. Verkkodokumentti. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-174-7>>. Luettu 7.11.2014.

Ladonlahti, Tarja – Pirttimaa, Raija (toim.) 2003. Erityispedagogiikka ja aikuisuus. Helsinki: Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia.

Liimatainen, Jaana. 2010. Pienryhmä ja sen ohjaaminen. Oulun yliopisto. Verkkodokumentti. <http://www oulu.fi/pienryhmaohjaus/pienryhma_ja_sen_ohjaaminen.pdf>. Luettu 25.11.2014.

Paasivaara, Leena - Suhonen, Marjo - Nikkilä, Juhani 2008. Innostavat projektit. Helsinki: Suomen sairaanhoitajaliitto ry.

Repo-Kaarento, Saara. 2007. Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä? Helsinki: Kansanvalistusseura.

Ruusuvuori, Johanna - Tiittula, Liisa (toim.) 2005. Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Räsänen, Rauni 2005. Intercultural co-operation as an ethical issue. Teoksessa Räsänen, Rauni – San, Johanna (toim.): Conditions for intercultural learning and co-operation. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.15–34.

Smita, Pamar 2002. Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health. 28–31 January 2002, Geneva. World Health Organization (WHO). Verkkodokumentti. <http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf>. Luettu 7.11.2014.

Stafford, J. R. - Bowman, R. - Ewing, T. - Hanna, J. & Lopez-De Fede, A. 1997. Building cultural bridges. Bloomington, IN; National Educational Service.

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2014. Väestörakenne. Verkkodokumentti ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus. <<http://www.stat.fi/til/vaerak/tau.html>>. Luettu 22.10.2014.

Taipale, Tanja. 2005. Osallistavat menetelmät, Tuki- ja virikeaineisto. Verkkodokumentti. KSL Ry. <<http://www.ksl.fi/images/osallistavatmenetelmat.pdf>>. Luettu 12.11.2014.

Tampereen Yliopisto. 2014. Sosiaalipsykologian peruskurssi. Verkkodokumentti. <<http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiaalipsykologia/ryhmat.html>>. Luettu 25.11.2014.

THL 2014. Somalialainen kulttuuri. Lastensuojelun käsikirja, monikulttuurisuus. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/monikulttuurisuus/somalialainen-kulttuuri>>. Luettu 10.11.2014.

Toikko, Timo – Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. E-kirja. Tampere: Tampere University Press.

Tuovinen, Minna 2014. Henkilökohtainen tiedonanto 20.10.2014.

Turku, 2007. Kulttuuri – Somalialaiset. Verkkodokumentti. <<http://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=13046>> Luettu 10.11.2014

Väestöliitto 2014a. Tietoa seksuaalisuudesta. Verkkodokumentti. <<http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/>>. Luettu 26.11.2014.

Väestöliitto. 2014b. Nuoren seksuaaliterveys. Verkkodokumentti. <http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/murrosikaisten-vanhemat/tietoa/seksuaalisuus_ja_seurustelu/seksuaalisuus/mita_seksuaalisuus_on/seksuaaliterveys/nuoren_seksuaaliterveys/>. Luettu 10.11.2014.

Väestöliitto. 2014c. Seksuaalikasvatus – tietopankki ammattilaisille. Verkkodokumentti. <http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/seksuaalikasvatus/> Luettu 24.10.2014.

Väestöliitto 2014d. Vanhempien velvollisuus ja oikeus. Verkkodokumentti. <<http://www.urpot.fi/vanhempien-velvollisuus-ja-oikeus/>>. Luettu 26.11.2014.

WHO 2002. Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health. 28–31 January 2002, Geneva. World Health Organization (WHO). Verkkodokumentti. <http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf>. Luettu 7.11.2014.

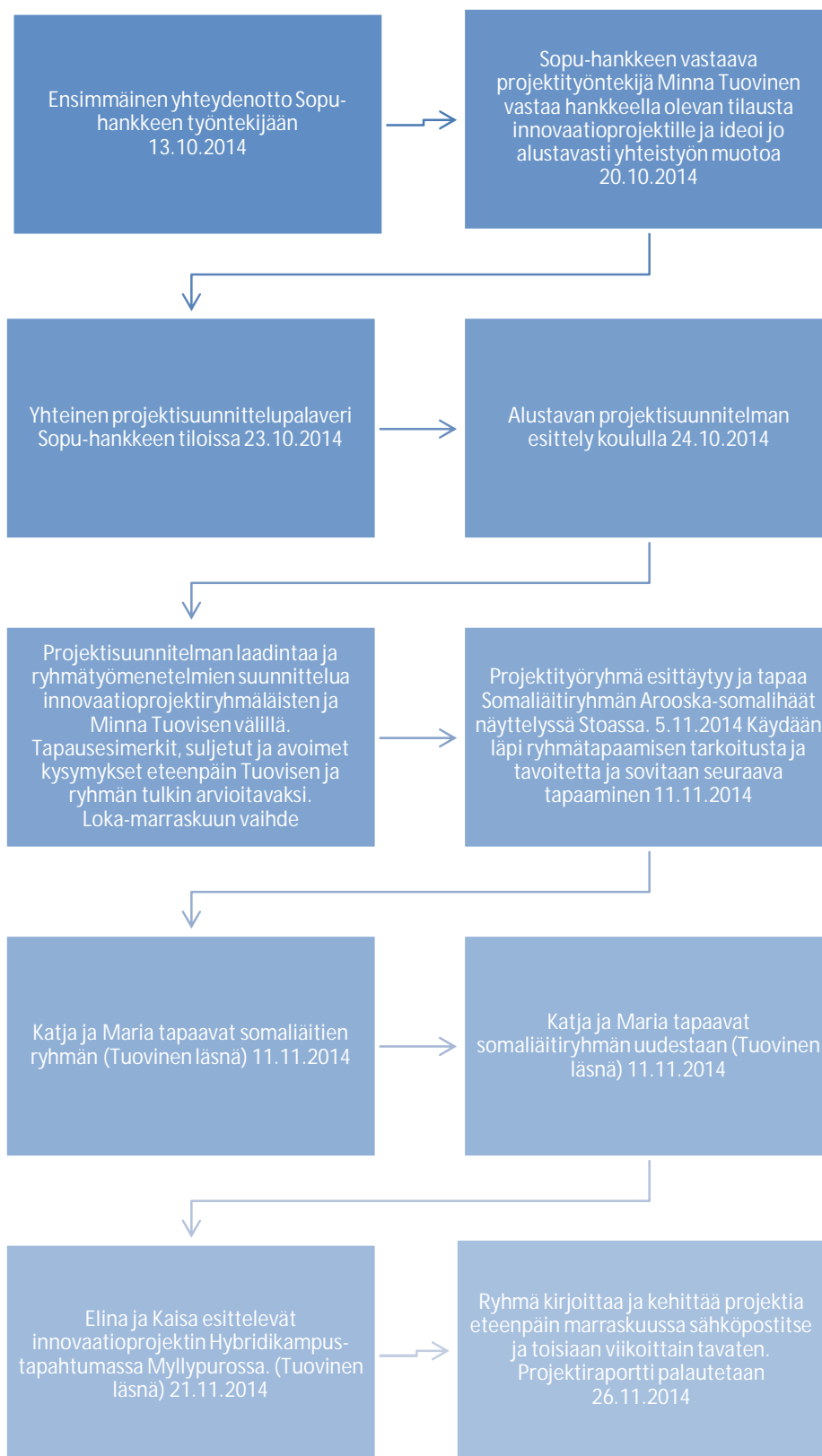
Winkelmann, Christine 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BzgA. Suomenkielinen verkkodokumentti. <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>>. Luettu 6.11.2014.

Ylitalo-Kallio, Päivi. 2012. Interaktiivisen median suunnittelun tutkimus: Osallistava suunnittelu. Verkkodokumentti. <https://wiki.metropolia.fi/download/attachments/30268653/ITIMS53_kirjoitelma_PD_paiviyk.pdf?version=1&modificationDate=1342507461000>. Luettu 12.11.2014.

Työnjakotaulukko

Nimi	Tehtävä	Vastuu
Elina Heinonen	Projektipäällikkö, Viestintävastaava	Varmistaa, että projektin taustat ja tavoitteet on määritelty ja ymmärretty oikein kaikkien osapuolten tahoilta. Projektisuunnitelman laatiminen yhdessä projektiryhmän kanssa. Jakaa ja koordinoi projektiryhmän tehtävät. Valvoo tehtävien etenemistä, vastaa viestinnästä kaikkien osapuolten kanssa. Tekstin kielenhuollolliset tehtävät.
Katja Nyqvist	Projektityöntekijä, Äitiryhmän ohjaaja	Toimii projektipäällikön johdolla toteuttajana, osallistuu projektisuunnitelman laatimiseen. Raportoi projektipäällikölle työn edistymisestä ja mahdollisista ongelmista. Kehittää aktiivisesti omaa ammattitaitoaan ja projektin sisäisiä työmenetelmiä. Vastaa osaltaan tavoitteiden toteuttamisesta. Erityisvastuuna äitiryhmän ohjaaminen.
Maria Sjöström	Projektityöntekijä, Äitiryhmän ohjaaja	Toimii projektipäällikön johdolla toteuttajana, osallistuu projektisuunnitelman laatimiseen. Raportoi projektipäällikölle työn edistymisestä ja mahdollisista ongelmista. Kehittää aktiivisesti omaa ammattitaitoaan ja projektin sisäisiä työmenetelmiä. Vastaa osaltaan tavoitteiden toteuttamisesta. Erityisvastuuna äitiryhmän ohjaaminen.
Kaisa Wikström	Projektityöntekijä, Graafinen suunnittelija	Toimii projektipäällikön johdolla toteuttajana, osallistuu projektisuunnitelman laatimiseen. Raportoi projektipäällikölle työn edistymisestä ja mahdollisista ongelmista. Kehittää aktiivisesti omaa ammattitaitoaan ja projektin sisäisiä työmenetelmiä. Vastaa osaltaan tavoitteiden toteuttamisesta. Erityisvastuuna työn graafinen suunnittelu ja toteutus.
Minna Tuovinen	SOPU-hankeen yhteyshenkilö	Projektin tilaaja, Lopullinen käyttäjä. Hyväksyy projektin tavoitteet ja toimintamallin.
Liisa Rytkönen-Kontturi	Ohjaava opettaja	Hyväksyy tehdyt suunnitelmat, valvoo etenemistä, tukee tarvittaessa ja vastaa osaltaan kokonaisuunnistumisesta. Valvoo projektin edistymistä tavoitteisiin verrattuna. Hyväksyy projektin lopputuloksen ja päättää projektin.

Viestintäkaavio

Projektin aikataulu

Päivä	Tehtävä	Tunnit
Vko 41 Pe 10.10	Innovaatioprojektiopintojen aloitus	5h
Vko 42	Aiheen ideointia Projektityöskentelyyn perehtyminen ja työnjaosta päättäminen Aikataulun luominen ja projektisuunnitelman rungon tekoa Projektisuunnitelman tekoa, etänä	3h 3h 3h 12h
Vko 43	Yhteistyökokous, projektisuunnitelman kirjoittaminen ja muotoilu Projektisuunnitelmaseminaari	6h 4h
Vko 44	Kyselyn ideointi, aiheen rajaaminen Kyselyn kirjoittaminen Teoriapohjan kirjoittaminen, projektin teoria	3h 6h 12h
Vko 45	Teoriapohjan kirjoittaminen, aiheen teoria Ryhmän tapaaminen, Arooska-näyttely Projektin esittelyn valmistelu	12h 4h 6h
Vko 46	Kyselyn läpikäynti ja kyselyyn valmistautuminen Ryhmän kanssa tapaaminen, kyselyn toteuttaminen Ryhmäkeskustelun koonti Toimintamallin koostaminen	4h 4h 12h 4h
Vko 47	Projektiraporttiin tutustuminen Projektiraportin rungon jäsentely Projektiraportin kirjoittaminen Videon tai posterin toteuttaminen Innovaatiotyön esittely Myllypurossa	3h 6h 6h 6h 4h
Vko 48	Loppuraportin tekeminen Raportin oikolukua ja viimeistelyä Innovaatiotyön luovutus	6h 8h 1h

Seksuaalisuuden puheeksioton pohja pienryhmätilanteeseen

Tapausesimerkit

Zahra 15 vuotta.

Zahra on 15-vuotias helsinkiläinen, jonka molemmat vanhemmat muuttivat Suomeen Somaliasta kaksi vuotta ennen Zahran syntymää. Zahralla on kolme sisarusta; isovelji sekä kaksi pikkusiskoa.

Zahra on aina menestynyt hyvin koulussa ja yläkoulua on jäljellä enää reilut puoli vuotta. Hän on miettinyt haluavansa opiskella opettajaksi, mutta sitä ennen olisi käytävä vielä lukio. Vanhemmat ovat toivoneet Zahrasta lääkäriä.

Koulussa ja vapaa-ajalla Zahra viihtyy ystävien seurassa. Hän on vanhemmiltaan salaa tapaillut rinnakkaisluokalla olevaa Ottoa 4kk ja viettänyt aikaa Oton ja tämän perheen kotona koulun jälkeen arki-iltaisina. Zahra tulee hyvin toimeen Oton vanhempien kanssa ja ovat kertoneet Zahran aina olevan tervetullut. Omille vanhemmilleen Zahra on kertonut viettävänsä aikaa luokallaan olevien tyttöjen luona koulutöitä tehden.

Muutaman viikon ajan Zahra on voinut pahoin aamuisin, eikä ole kaikkina aamuina pystynyt lähtemään kouluun. Äidille hän on sanonut kärsivänsä pahoista kuukautiski-
vuista ja tämän jälkeen vatsaflunssasta, mutta äiti on alkanut epäillä Zahran olevan raskaana.

Mitä Zahra mahtaa tilanteesta ajatella? Entä Zahran vanhemmat? Mitä vanhempien/Zahran kannattaisi tilanteessa tehdä? Miksi?

Yusuf 16 vuotta

Yusuf muutti vanhempiensa sekä isosiskonsa kanssa Somaliasta Suomeen ollessaan 1-vuotias. Isosiskon lisäksi Yusufilla on kolme Suomessa syntynyttä sisarusta. Koko perhe asuu edelleen yhdessä.

Yusuf on asunut Helsingissä 15 vuotta. Saatuaan peruskoulun päätökseen luokallejäämisuhasta huolimatta, hän haki ja pääsi lähihoitajakoulutukseen. Hän haaveilee voitavansa auttaa vanhuksia työkseen. Vanhemmat olivat ajoittain huolissaan Yusufin koulumenestyksestä, sillä he toivoivat Yusufin opiskelevan lakimieheksi.

Yusufilla on paljon kavereita koulusta ja nuorisotalolta. Lisäksi hänellä on tyttöystävä Viivi, joka opiskelee lukion toisella luokalla. Viivi kertoi juuri Yusufille olevansa raskaana ja Yusufin olevan lapsen isä.

Yusufin vanhempien perhetuttu kertoi tänään nähneensä Yusufin jonkun tuntemattoman tytön seurassa bussipysäkillä. Vanhemmat eivät tiedä Yusufin seurustelevan.

Mitä Yusuf mahtaa tilanteesta ajatella? Entä Yusufin vanhemmat? Mitä vanhempien/Yusufin kannattaisi tilanteessa tehdä? Miksi?

Leyla ja Ahmed 12 vuotta

Leyla ja Ahmed ovat samalla luokalla kuudennella helsinkiläisessä koulussa. Lisäksi he ovat perhetuttuja. Molemmat muuttivat Somaliasta Suomeen vanhempiensa ja isompien sisarustensa kanssa alle kouluikäisinä.

Koulussa Yusuf tappeli tänään nyrkein samalla luokalla olevan pojan kanssa. Poika oli lähetyllä Leylalle tekstiviestejä, joissa oli pyytänyt Leylaa riisuutumaan luokan edessä ja Yusuf oli viestit nähtyään suuttunut. Opettaja oli mennyt tappelun väliin ja pyytänyt pojat kanssaan rehtorin kansliaan.

Kansliasta rehtori soitti molempien poikien kotiin ja myöhemmin opettaja soitti vielä Leylan vanhemmille tekstiviestien vuoksi.

Mitä Leyla mahtaa ajatella viesteistä? Entä Ahmed? Mistä rehtorin ja opettajan olisi hyvä jutella poikien kanssa? Mitä Leylan ja Ahmedin vanhempien kannattaisi tilanteessa tehdä? Miksi?

Amina 10 vuotta

Amina on perheensä vanhin lapsi. Hänellä on päiväkotikäiset pikkuveli ja pikkusisko. Amina muutti vanhempiensa kanssa Somaliasta Suomeen ollessaan kaksivuotias. Hän asuu ja käy koulua Helsingissä.

Tänään aamulla hän huomasi pyjamanhousujensa olevan veressä mennessään aamulla vessaan. Hän ei tiedä, mistä on kyse, joten hän vain otti paljon puuvillavanua peiliakaapista ja laittoi pikkuhousuihinsa ennen kouluunlähtöä. Koulussa Aminan täytyi laittaa pikkuhousuihinsa vanun lisäksi wc-paperia ja vaihtaa uusi vanu heti koulusta kotiin päästyään. Illalla äidin tullessa kotiin äiti kysyy, miksi puuvillavanupussi on lähes tyhjentynyt?

Mitä Amina mahtaa ajatella verestä? Miten äidin/vanhempien kannattaisi tilanteessa toimia? Missä vaiheessa olisi hyvä puhua lapselle kuukautisista ja miten se tulisi tehdä?

Mustafa 13 vuotta

Mustafa muutti Suomeen kuusivuotiaana vanhempiensa kanssa. Hän asuu ja käy koulua Helsingissä. Kotona on lisäksi kolme Suomessa syntynyttä sisarusta, joista kaksi pienintä ovat vielä kotona äidin kanssa.

Mustafa heräsi viime yönä ensimmäiseen "märkään uneensa" eli sai unen aikaisen siemensyöksyn. Hän ei ole varma, mistä on kyse, vaikka onkin kuullut kaverien vitsailevan alapään asioista. Mustafa tunsu häpeää likaantuneista vuodevaatteista, joten hän asetteli käsipyyhkeen kastuneen pussilakanan ja aluslakanan väliin ja heitti päälle päiväpeiton ennen kouluun kiiruhtamista.

Äiti meni Mustafan huoneeseen parantelemaan vuoteen sijausta Mustafan lähdettyä kouluun. Hän huomaa pyyheviritelmän ja kastuneen pussilakanan ja pyytää puolisonsa huoneeseen juuri kun tämä on pukemassa ulkovaatteita lähteäkseen töihin.

Mitä Mustafa mahtaa ajatella "määrästä unestaan"? Miten vanhempien kannattaisi tilanteessa toimia? Miksi?

KYLLÄ/EI- väittämät (vihreä/punainen kortti; jokainen ryhmäläinen vastaa yksilönä)

Tytöllä on samat kotiintulot ajat kuin saman ikäisellä pojalla KYLLÄ/EI

Tyttö voi käydä samalla tavalla nuorisotalolla kuin poikakin KYLLÄ/EI

Tytöllä voi olla samoja harrastuksia kuin pojalla KYLLÄ/EI

Tytöllä voi olla poikia kavereina KYLLÄ/EI

Pojalla voi olla tyttöjä kavereina KYLLÄ/EI

Tytölle pitää puhua ehkäisystä KYLLÄ/EI

Pojalle pitää puhua ehkäisystä KYLLÄ/EI

Tytölle pitää puhua seksitaudeista KYLLÄ/EI

Pojalle pitää puhua seksitaudeista KYLLÄ/EI

Tytölle pitää puhua kuukautisista KYLLÄ/EI

Pojalle pitää puhua kuukautisista KYLLÄ/EI

Tytölle pitää puhua seurustelusta KYLLÄ/EI

Pojalle pitää puhua seurustelusta KYLLÄ/EI

Tyttö voi tuoda kotiinsa pojan KYLLÄ/EI

Poika voi tuoda kotiinsa tytön KYLLÄ/EI

Tyttö voi mennä koulukaverille yökylään KYLLÄ/EI

Poika voi mennä koulukaverille yökylään KYLLÄ/EI

Tyttö voi mennä koulukaverin kotibileisiin KYLLÄ/EI

Poika voi mennä koulukaverin kotibileisiin KYLLÄ/EI

Tyttö saa seurustella alaikäisenä KYLLÄ/EI

Poika saa seurustella alaikäisenä KYLLÄ/EI

AVOIMET KYSYMYKSET

- Mitä sinun mielestäsi olisi tärkeää kertoa kasvavalle tyttärellesi tyttöydestä/nai-seudesta tai mistä hänen kanssaan olisi hyvä keskustella? Kuka on ensisijassa vastuussa näistä keskusteluista ja miksi?
- Mitä sinun mielestäsi olisi tärkeää kertoa kasvavalle pojalle poikuudesta/mie-huudesta tai mistä hänen kanssaan olisi hyvä keskustella? Kuka on ensisijassa vastuussa näistä keskusteluista ja miksi?
- Mitä kertoisit tyttärellesi parisuhteesta?
- Mitä kertoisit pojalle parisuhteesta?
- Miten juttelisit tyttäresi kanssa seksuaalisesta väkivallasta?
- Miten juttelisit poikasi kanssa seksuaalisesta väkivallasta?
- Ystäväsi soittaa ja kertoo sinulle, että on nähnyt 16-vuotiaan tyttäresi sopimatto-mia facebook selfie-kuvia, joissa tytär poseeraa sormi huulten välissä viettelevä katse kasvoillaan. Mitä aiot tehdä? Miksi?
- Ystäväsi soittaa ja kertoo sinulle, että on nähnyt 16-vuotiaan poikasi sopimatto-mia facebook selfie-kuvia, joissa poika poseeraa ilman paitaa viettelevä katse kasvoillaan. Mitä aiot tehdä? Miksi?